

Stwierdza DKP. UN
Sofia 6. j. III. 68

Archiwum 7 3 (65)
Akt Nowych

~~Warszawa, dnia 27. III. 1968 r.~~

ep. nr 2338

Nr 3	MTSC 00-67/68
27. III	8

SZANOWNI TOWARZYSZE !

Prezydentowie T. Ceausescu (RCC)
w porządku 7. III. 68.

Rumuńska Partia Komunistyczna i rząd Socjalistycznej Republiki Rumunii uznali za konieczne zgłosić wniosek o zwołanie Politycznego Komitetu Doradczego państw uczestników Układu Warszawskiego biorąc pod uwagę konieczność wyjaśnienia niektórych zagadnień związanych z udoskonaleniem projektu Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, dyskutowanego obecnie w Komitecie 18 -tu państw w Genewie, konieczności znalezienia nowych rozwiązań, dla realizacji których moglibyśmy działać w warunkach jedności.

Narody i cała ludzkość, jak wiadomo zainteresowane są w najwyższym stopniu w rozwiązaniu problemu dróg likwidacji groźby wojny termojądrowej, w umocnieniu bezpieczeństwa w życiu międzynarodowym, w wyzwoleniu ludzkości od zmory użycia tej niszczycielskiej broni.

Problem ten zaostrzył się specjalnie w ostatnich czasach wskutek nasilenia się agresywnej działalności sił reakcyjnych, międzynarodowego a przede wszystkim amerykańskiego imperializmu, a także wskutek całego szeregu zamachów podjętych przezeń na niezależność i suwerenność niektórych narodów. Coraz wyraźniejsze stają się usiłowania imperializmu, by odzyskać utracone sfery wpływów, rozszerzyć swoje panowanie w świecie przy pomocy krwawych represji przeciw postępowym, antyimperialistycznym siłom przy pomocy ataków na niemiłe im rządy i państwa, stosując w tym celu coraz poważniejsze siły i środki wojskowe.

./.

Obserwuje się poważne objawy niepokoju i protestu narodów w związku z rozszerzaniem przez Stany Zjednoczone sieci baz wojskowych, z natężającym się wyścigiem zbrojeń ze strony USA i innych państw kapitalistycznych, z ich wysiłkami idącymi w kierunku powiększenia potencjału ich atomowego uzbrojenia. Znane wypadki, które wydarzyły się w Hiszpanii i Grenlandii, gdzie rozbiły się samoloty amerykańskie z uzbrojeniem atomowym na pokładzie i stworzyły poważną groźbę promieniowania atomowego dla ludności tych stref, świadczą o niebezpieczeństwie wywołania wojny atomowej wskutek nieszczęśliwego wypadku lub pomyłki. Wypadki te wywołały wielkie podniecenie, niezadowolenie i potępienie ze strony społeczeństwa.

Jednym z błędnych i najpoważniejszych dowodów niebezpieczeństwa, które wywołuje posiadanie przez amerykański imperializm ogromnych zapasów broni jądrowej są oświadczenia niektórych wojskowych i politycznych leaderów USA o konieczności zastosowania broni atomowej przeciw narodowi wietnamskiemu. Groźby takie mają naturalnie na celu zastraszenie narodu wietnamskiego właśnie w tym momencie, kiedy zadaje on potężne ciosy imperializmowi w Wietnamie Południowym, kiedy USA coraz bardziej kompromitują się w wywołanym przez siebie konflikcie w Wietnamie.

Równocześnie takie oświadczenia kierowane są w tym celu, by wyrzucić naciąg i zastraszyć także i inne postępowe i rewolucyjne siły bojowników, którzy w wielu państwach powstają z bronią w ręku do walki o zrzucenie kolonialnego jarzma, o likwidację imperialistycznego panowania.

W tych warunkach przewyższanie niebezpieczeństwa użycia broni atomowej, zapobieżenie wojnie atomowej stanowi kardynalny problem współczesnego życia międzynarodowego, który w najwyższym stopniu skupia uwagę narodów i całej ludzkości. Istnieje jednomyślne przekonanie co do tego, że najwłaściwszą drogą do uratowania ludzkości od katastrofy atomowej byłoby zaprzestanie wyścigu zbrojeń, rozbrojenie jądrowe, zakaz produkcji i użycia broni atomowej, likwidacja istniejących w obecnym czasie jej zapasów. Tylko w ten sposób narody mogą mieć pewność, że w żaden sposób nie staną się ofiarami agresji jądrowej, że będzie całkowicie wykluczona możliwość użycia tej niszczycielskiej broni. Jednakże, dla realizacji tych słuszných żądań narodów niezbędna jest energiczna i wytrwała walka, konieczna jest mocna i zdecydowana działalność ze strony wszystkich krajów socjalistycznych, wszystkich postępowych, antyimperialistycznych sił świata.

Nie ulega wątpliwości, że na drodze do likwidacji groźby termojądrowej mogą okazać się pożytecznymi także i kroki częściowe, jak np. układ o nierozprzestrzenianiu. Wważna analiza sytuacji międzynarodowej wykazuje, że aby układ stawiający sobie za cel niedopuszczenie państw nieatomowych do posiadania broni atomowej służył sprawie bezpieczeństwa świata, powinien on przewidywać jednocześnie konkretne zobowiązania ze strony państw atomowych w sprawie atomowego rozbrojenia, zmniejszenia zapasów broni atomowej, zaprzestania wyścigu zbrojeń jądrowych, jak również

gwarancje, że państwa nieatomowe nie staną się ofiarami ataku atomowego. W ten sposób układ o nierozprzestrzenianiu może lepiej odpowiadać interesom narodów, ich dążeniom do pokoju, może stać się wkładem w osłabienie napięcia międzynarodowego, w umocnienie bezpieczeństwa na całym świecie.

Socjalistyczna Republika Rumunii uważa i uważa,
że opracowanie Układu o nierozprzestrzenianiu związane
jest z wielką międzynarodową odpowiedzialnością i że
dokument ten powinien spełniać następujące zasadnicze
wymagania:

- stanowić składową część systemu kroków, idących w kierunku likwidacji broni jądrowej;
- dawać jednakowe gwarancje bezpieczeństwa wszystkim państw, wielkich i małych, jądrowych i niejądrowych;
- nie ograniczać wykorzystywania przez wszystkie państwa energii jądrowej dla celów pokojowych, a naodwrot zapewniać wszystkim państwom nieograniczone prawa i możliwości prowadzenia - na zasadzie równouprawnienia i bez jakiegokolwiek dyskryminacji - badań w tej dziedzinie, korzystania z osiągnięć nauki jądrowej dla ich pokojowego rozwoju;
- ustanowić dokładny i sprawiedliwy system kontroli oparty na zasadzie równości państw obowiązujący w jednakowej mierze wszystkie kraje i nie pozostawiający szczelin dla mieszania się w sprawy wewnętrzne innych państw;

- wszystkie postanowienia Układu, w tej liczbie i te, które dotyczą sposobów wycofania się z układu, nie powinny w żaden sposób naruszać niezależności i suwerenności państw, zasady ich całkowitej równości i niemieszania się do spraw wewnętrznych państwa.

Takimi właśnie względami kierowała się od samego początku Rumuńska Partia Komunistyczna i rząd Socjalistycznej Republiki Rumunii przy wypracowaniu swego punktu widzenia w sprawie nierozprzestrzeniania broni jądrowej, przy rozpatrywaniu projektu Układu, wniesionego początkowo pod obrady Komitetu Rozbrojeniowego 18 Państw w Genewie w dniu 24 sierpnia 1967 r., a także zrewidowanej wersji projektu Układu, przedstawionej 18 stycznia 1968 roku.

Projekt, wniesiony 24 sierpnia 1967 r. poddany został - jak wiadomo - analizie i dyskusji, przy czym w trakcie rokowań w Komitecie 18 państw złożono liczne uwagi, opinie i projekty zmian i poprawek. Wyraziło się w tym dążenie odnośnych państw do współpracy i do opracowania wspólnymi siłami dokumentu, odpowiadającego postawionym celom. W oparciu o to dążenie, Rumunia wniosła do Komitetu Genewskiego propozycje idące w kierunku uzupełnienia i ulepszenia projektu, usunięcia wskazanych braków ~~niedostatków~~ i tym samym powiększenia skuteczności Układu i jego zdolności otrzymania możliwie najszerszego międzynarodowego poparcia.

W zrewidowanym projekcie Układu znalazło swoje odbicie szereg poprawek, w tym także niektóre poprawki wniesione przez rząd rumuński. Świadczy to o tym, że dzięki wytrwałym i zdecydowanym wysiłkom można zapewnić nowe postępy na drodze udoskonalenia układu, byw w większej mierze odpowiadał on interesom międzynarodowego bezpieczeństwa i zmniejszał niebezpieczeństwo wojny termojądrowej.

Przedłużenie dyskusji nad projektem Układu w takim konstruktywnym sensie jest nie tylko pożądaną ale i całkowicie możliwą i niezbędną podo, by uzyskać skusane i możliwe do przyjęcia dla wszystkich rozwiązania, tym bardziej, że według naszego zdania - tekst projektu Układu w jego obecnej postaci nie odpowiada jeszcze w dostatecznej mierze wyżej wyszczególnionym wymaganiom.

Takie ważne bardzo zagadnienia, jak udzielenie gwarancji nieużycia broni atomowej przeciw państwom niejądrowym, zobowiązanie się państw atomowych do podjęcia kroków w kierunku rozbrowienia jądrowego, zapewnienie, że pokojowe zastosowanie energii jądrowej będzie mogło rozwijać się bez przeszkód, ustanowienie systemu kontroli nie wychodzącego poza ramy i zadania układu, a także niektóre postanowienia na temat wprowadzenia w życie tego układu zostały nierozwiązane lub też odzwierciedlone w niedostatecznej formie.

Fakt, że w projekcie Układu o nierozprzestrzenianiu brakuje takich postanowień jest poważną przyczyną zaniepokojenia narodów, szerokich kręgów światowej opinii publicznej. Dlatego też powstaje pilna konieczność dalszych wysiłków ze strony krajów socjalistycznych i innych

i innych miłujących pokój państw dla udoskonalenia projektu Układu. Niedawne oświadczenia przedstawiciela USA w Genewskim Komitecie 18 państw, który w istocie rzeczy uchylił się od odpowiedzi na pytania rumuńskiej delegacji i przedstawicieli innych krajów, jeszcze bardziej zwiększają niepokój światowej opinii publicznej, z jeszcze większą siłą stawiają zagadnienie konieczności dalszych wysiłków celem włączenia do Układu bardzo ważnych żądań narodów, postanowień lepiej odpowiadających interesom pokoju, bezpieczeństwa i ^{powszechnego} postępu.

W świetle naszego zasadniczego stanowiska o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, uważamy za konieczne udoskonalenie w następujących kierunkach projekt Układu wniesiony 18 stycznia:

1/ Zrewidowany projekt Układu powinien zawierać
dotyczące
ściśle postanowienia gwarancji bezpieczeństwa dla państw
niejądrowych, wyrzekających się produkcji i posiadania broni
atomowej. Brak takich gwarancji przeczy jednemu z najważniejszych, kardynalnych żądań opracowania Układu o nierozprzestrzenianiu, który odpowiadałby interesom pokoju i bezpieczeństwa wszystkich krajów. Mając na uwadze, że nierozprzestrzenianie przewiduje zobowiązanie państw nieposiadających broni jądrowej do nieubiegania się o posiadanie takiej broni, jest rzeczą w pełni usprawiedliwioną i konieczną, by do czasu pełnej likwidacji istniejącej broni jądrowej państwa te otrzymały gwarancje, że mocarstwa jądrowe nie będą używać przeciw nim broni atomowej i nie będą grozić im użyciem takiej broni. Takie jest istotne

zadanie międzynarodowego porozumienia, jasno wyrażone w rezolucji 20 - 28/XXII Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Efektywność i przyciągająca siła Układu o nierozprzestrzenianiu zależy od tego w jakiej mierze da on wszystkim państwom uczestniczącym gwarancje, że podpisując Układ będą zwolnione od niebezpieczeństwa stania się celem ataków lub teatrem wojny jądrowej. — Zawarcie nie przewidującego gwarancji Układu o nierozprzestrzenianiu oznaczałoby zachowanie i umocnienie możliwości USA wykorzystania broni atomowej dla zastraszania i dla zagrażania narodom, dla prowadzenia agresywnej polityki.

Dlatego zdaniem naszej delegacji Układ o nierozprzestrzenianiu powinien wyraźnie przewidywać gwarancje, udzielone przez państwa jądrowe państwom niejądrowym, ustanowić zobowiązania jednakowej wagi, możliwe do przyjęcia dla wszystkich, co do odpowiedzialności i zobowiązań stron, udzielić rzeczywistych gwarancji dla bezpieczeństwa wszystkich kra-

jów.

W świetle tych rozważań Rumunia proponuje włączyć do układu artykuł następującej treści:

"Strony dysponujące bronią jądrową zobowiązują się uroczyście nie używać nigdy i w żadnych okolicznościach broni jądrowej i nie grozić jej użyciem państwom nie posiadającym broni jądrowej i zobowiązującym się nie produkować i nie nabywać broni jądrowej i zobowiązującym się nie produkować i nie nabywać broni jądrowej".

Z poparciem tej myśli wypowiadały się liczne państwa niejądrowe tak w Genewskim Komitecie 18 państw, jak i poza nim.

Odpowiedzi udzielone przez przedstawiciela USA na pytania przedstawiciela Rumunii mówią o zamiarach rozwiązania zagadnienia gwarancji bezpieczeństwa dla krajów niejądrowych tylko drogą przyjęcia przez Radę Bezpieczeństwa ONZ odpowiedniej rezolucji za którą nastąpią oświadczenia mocarstw jądrowych o udzieleniu gwarancji bezpieczeństwa.

Propozycję udzielania gwarancji drogą rezolucji Rady Bezpieczeństwa i Zgromadzenia Ogólnego ONZ uważamy za niedostateczną, ponieważ rezolucja nie ma takiej siły i takiego znaczenia jak Układ, jako że nie bywa ratyfikowana przez odpowiednie państwa. Oznaczałoby to ustalenie zobowiązań państw jądrowych i niejądrowych w dokumentach mających niejednakową moc prawną. Jak wiadomo, rezolucja jest zaleceniem, które państwa mogą wykonywać, lub nie. Nie ma ona takiej wiążącej mocy jak ratyfikowany układ. Jednakże nie sprzeciwialibyśmy się ustanowieniu tego lub innego systemu nadzoru przez Radę Bezpieczeństwa nad realizacją gwarancji, udzielonych przez państwa jądrowe państwom niejądrowym, jeśliby to było wyraźnie przewidziane w układzie.

2/ Chcemy dalej poruszyć sprawę nieodzownego żądania, żeby Układ o nierozprzestrzenianiu zawierał zobowiązania państw jądrowych do podjęcia konkretnych kroków prowadzących do rozbrojenia atomowego.

Uważamy za słuszne, że w przewidywanym projekcie Układu wprowadzono artykuł /szósty/ przewidujący zobowiązanie się stron podpisujących Układ do "prowadzenia w duchu dobrej wiary rozmów o skutecznych krokach w sprawie zaprzestania wyścigu zbrojeń jądrowych w sprawie rozbrojenia i zawarcia układu o całkowitym i poważnym rozbrojeniu pod ścisłą i skuteczną kontrolą międzynarodową. Jednakże biorąc pod uwagę kapitalne znaczenie tego problemu, uważamy, że artykuł o rozbrojeniu w obecnej redakcji nie jest w pełni wystarczający i że należy go udoskonalić w kierunku umocnienia zobowiązań krajów jądrowych, by niezwłocznie przystąpiły do działania w sprawie redukcji uzbrojenia atomowego.

W tym celu proponujemy udoskonalić obecny tekst artykułu VI i sformułować go następująco:

1/ "Uczestnicy niniejszego Układu, posiadający broń jądrową, zobowiązują się podjąć konkretne kroki w sprawie zaprzestania produkcji broni jądrowej, redukcji i zniszczenia w miarę możliwości w najbliższym czasie broni jądrowej i środków jej przenoszenia".

" 2/ Jeśli w okresie 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszego Układu kroki te nie zostaną podjęte, strony rozpatrzą powstałą sytuację i podejmą decyzję na temat środków, które należałoby zastosować".

Wprowadzenie takiego stanowczego zobowiązania do Układu ze strony mocarstw jądrowych sprzyjałoby umocnieniu poczucia bezpieczeństwa wśród narodów tych krajów, które

zobowiązują się nie podejmować kroków w sprawie uzbrojenia atomowego, stałoby się przeszkodą na drodze agresywnych planów i działań imperiaлизма, poparciem ^{walki} postępowych sił antyimperialistycznych, wysiłków narodów w utrwaleniu ich dążeń do niezależności i postępu społecznego. Zmiana we wskazanym duchu sformułowania artykułu VI Układu stworzyłaby również sprzyjającą perspektywę konstruktywnego podejścia w przyszłości do problemu rozbrojenia, ponieważ ^{tylko} uzbrojenie może zabezpieczyć wyzwolenie ludzkości od zmory nowej wojny światowej i istotnie zagwarantować pokój i bezpieczeństwo wszystkich narodów.

3/ Zrewidowany projekt Układu zgłoszony w Genewie przez Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich i Stany Zjednoczone Ameryki, zawiera po raz pierwszy artykuł o kontroli.

W związku z tym Rumunia uważa, że cel i zadanie postanowień o kontroli polega na tym, by zapobiec rozprzestrzenieniu broni atomowej i kontynuowaniu wyścigu zbrojeń jądrowych, by urzeczywistnić kroki wiodące do rozbrojenia atomowego z jednej strony, a z drugiej strony by zabezpieczyć możliwości dla wszystkich państw swobodnej działalności którą uważałyby za stosowną do wykorzystania energii atomowej dla celów pokojowych do rozwoju prac naukowo-badawczych i do zastosowania ich wyników w życiu społecznym do produkcji dóbr materialnych.

Artykuł III w obecnej redakcji dotyczy systemu kontroli Międzynarodowej Agencji d/s Energii Atomowej i ~~W~~zwiera w istocie rzeczy dziedziny, w których nie ma niebezpieczeństwa rozprzestrzeniania i w których prowadzona jest ściśle pokojowa działalność. Aby zapewnić prawdziwą zgodność systemu kontroli celu układu należy ograniczyć sfery kontroli poprzez sformułowania, które zawierałoby te rodzaje działalności państw, w których istnieje możliwość przedstawienia pokojowej działalności jądrowej na wojenną działalność jądrową. Brak takiego kryterium mógłby przekształcić realizację kontroli w hamulec działalności państw, mającej na celu pokojowe wykorzystanie energii jądrowej. Jest to tym bardziej niebezpieczne, że udział pokojowej działalności jądrowej państw rośnie i istnieje tendencja, aby w przyszłości znaczna część produkcji przemysłu energetycznego państw bazowała na wykorzystaniu energii jądrowej.

W celu wniesienia pełnej jasności do sformułowania artykułu dotyczącego kontroli proponujemy szczególnie wskazać, że system kontroli, który będzie ustanowiona w układzie, przewiduje wyłącznie działalność niosącą niebezpieczeństwo atomowego uzbrojenia a nie działalność i badanie w dziedzinie wykorzystania energii jądrowej w celach pokojowych.

W tym celu proponujemy umieścić przed obecnym paragrafem I artykułu III nowy paragraf o następującej treści:

I. Ustanowiona niniejszym artykułem kontrola ma jedynie na celu zapobieżenie wykorzystania specjalnych materiałów rozszczepialnych do produkcji broni jądrowej lub innych jądrowych urządzeń wybuchowych przez państwa nieatomowe - uczestniczące w niniejszym Układzie. Kontroli podlegają te pokojowe rodzaje działalności jądrowej państw nieatomowych będących stronami w tym Układzie, które z natury swej i pod względem ilości surowca i specjalnych materiałów rozszczepialnych przerabianych, obrabianych i wykorzystywanych przez nie, mogą doprowadzić do rozprzestrzenienia broni jądrowej.

Projekt Układu o nierozprzestrzenianiu przewiduje środki w zakresie kontroli procesów technicznych za pośrednictwem którego ten lub inny kraj może uzyskać broń jądrową własnymi siłami lub dzięki pomocy z zagranicy. Jednak jest i inna sytuacja, przy której istnieje także realne niebezpieczeństwo rozprzestrzenienia jądrowego, sytuacja taka wynika w krajach, w których rozmieszczone są bazy wojskowe państw nieatomowych i do których nadal można dostarczyć broń jądrową. Kraje socjalistyczne nie raz wyrażały np. obawy w związku z obecnością amerykańskiego uzbrojenia jądrowego w Niemieckiej Republice Federalnej. Jednak projekt Układu nie zapewnia żadnej gwarancji, że w obecnej sytuacji, przy istniejących stosunkach w planie wojskowym między Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Niemiecką Republiką Federalną w ramach NATO, militarystyczne odwetowe elementy Niemiec federalnych nie mogłyby zdobyć w określonym momencie broni jądrowej. Wiadomo przecież, że

w Niemieckiej Republice Federalnej istnieją składy broni jądrowej i że armie zachodnioniemieckie sąkolone są wspólnie z rozlokowanymi w Europie wojskami amerykańskimi w zakresie sposobów wykorzystania tej broni. Taka sytuacja wywołała i wywołuje poważne zaniepokojenie narodów Europy, które były ofiarami dwóch niszczycielskich wojen światowych, rozpętanych przez imperializm niemiecki i które mają pełne prawo uzyskania całkowitej pewności, że w przyszłości nie ucierpią od niego.

Równocześnie Stany Zjednoczone Ameryki dysponują bazami atomowymi na całym świecie przy czym wiele z nich rozmieszczonych jest w pobliżu krajów socjalistycznych i mogłyby stworzyć przy braku skutecznej kontroli szerokie możliwości dla rozprzestrzenienia broni jądrowej.

Naszym zdaniem problem ten mający wyjątkowe znaczenie dla zmniejszenia niebezpieczeństwa atomowego i zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego powinien zostać jasno i pryncypialnie rozwiązany w Układzie o nierozprzestrzenianiu. Dlatego koniecznym jest włączenie do Układu jasnych sformułowań mających na celu niedopuszczenie do tego, by kraje na których terytorium istnieją obec bazy atomowe nie mogły uzyskać pod żadnym pozorem dostępu do broni jądrowej.

Wobec konieczności ustanowienia kontroli nad wykonaniem zobowiązań podejmowanych zgodnie z układem przez państwa nieatomowe, na terytorium których istnieją obec bazy jądrowe proponujemy dodać do artykułu III nowy paragraf o następującej treści:

"6. Państwa - uczestniczące w Układzie zgodziły się ustanowić przy pomocy Rady Bezpieczeństwa odpowiednią kontrolę niedopuszczającą pod żadnym pozorem dostępu państw nieatomowych - uczestniczących w Układzie, na terytorium których rozmieszczone są obce bazy wojskowe, do broni jądrowej poprzez te bazy".

Takie uzupełnienie artykułu o kontroli miałoby duże znaczenie dla stworzenia klimatu bezpieczeństwa międzynarodowego, dla obrony narodów przed niebezpieczeństwem napaści termojądrowej, dla odprężenia^u w stosunkach między państwami dla rozwoju współpracy zaufania między narodami.

Jak wynika z wręczonych Wam dokumentów, w których przedstawione są poprawki do Układu, zaproponowane przez nasz kraj, my uważamy, że konieczne są i inne udoskonalenia sformułowania artykułu III w celu bardziej jasnego sprecyzowania sposobów i dziedzin realizacji kontroli.

4. Chcielibyśmy również zatrzymać się nad niektórymi końcowymi sformułowaniami projektu Układu.

W obecnej redakcji w projekcie przewidziane jest zwołanie w 25 lat po wejściu w życie układu konferencji, która podejmie decyzję w sprawie utrzymania mocy Układu na okres nieokreślony, w sprawie jego przedłużenia na dalszy okres lub na dalsze okresy.

Naszym zdaniem sformułowanie to nie odpowiada konieczności efektywnej analizy wykonania przez wszystkich uczestników Układu, podjętych przez nich zobowiązań.

W celu zadośćuczynienia tego^{mu} wymogu^{owi}, wysuwane^{go} już przez samą dynamiczność rozwoju nauki i technologii jądrowej należy przewidzieć celowy mechanizm pozwalający dokonywać kolektywną kontrolę wykonania Układu w krótszych odstępach czasu. W tym celu prawidłowym rozwiązaniem byłoby, jak uważamy, zwoływanie okresowych konferencji co 5 lat z udziałem wszystkich państw, które podpisały Układ. Dlatego zaproponowaliśmy włączyć do art. VIII nowy paragraf o następującej treści:

"4. W przyszłości konferencje takie będą zwoływane okresowo co 5 lat w celu rozpatrzenia jak wykonywane są zobowiązania podjęte przez wszystkich uczestników Układu".

Takie konferencje pozwoliłyby uczestnikom dokładnie rozpatrywać stan wykonania Układu, porównywać na podstawie faktów postawione zadania z osiągniętymi konkretnymi rezultatami, sprawdzać realizację postanowień Układu zarówno przez państwa atomowe jak i nieatomowe.

W związku z procedurą wystąpienia z Układu zgadzamy się na to, by polegała ona na powiadomieniu przez dane państwo innych uczestników Układu oraz Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jednakże nie uważamy, za skuteczne, by powiadomienie to zawierało jak tego wymaga artykuł X paragraf 1 oświadczenie danego kraju o "wyjątkowych okolicznościach, które on traktuje jako zagrażające jego wyższym interesom."

435

Jak można umotywić taką procedurę? Czy ma się tutaj na względzie, że organ, który powiadomiony jest przez państwo pragnące wystąpić z Układem, będzie dawał oceny lub wyrażał poglądy o treści i słuszności motywów, które uwarunkowały postępowanie tego państwa, akceptować je lub nie akceptować?

Uważamy, że w pełni zgodnie z zasadą suwerennej równości państw, każde państwo posiada wyłączane prawo podejmować decyzje w związku z wydarzeniami, które zagrażają jego wyższym interesom i żadne inne państwo lub organ międzynarodowy nie są uprawnione do rozpatrywania i tym bardziej podejmowania decyzji w sprawie suwerennych poczynań tego lub innego państwa w związku z jego uczestnictwem lub nieuczestnictwem w Układzie.

Należy stwierdzić przy tym, że taka procedura jest bez precedensu we współczesnej praktyce umów międzynarodowych i nie ma żadnego pryncypialnego uzasadnienia w prawie międzynarodowym. Tak np. Układ o zakazie prób z bronią atomową w atmosferze, w przestrzeni kosmicznej, pod wodą, Układ o zasadach działalności państw w dziedzinie badania i wykorzystania przestrzeni kosmicznej łącznie z księżycem i innymi ciałami niebieskimi, Układ o zakazie broni jądrowej w Ameryce Łacińskiej - jeśli wymienić tylko międzynarodowe dokumenty, wyraźnie analogiczne do Układu o nierozprzestrzenianiu - nie przewidują takich zobowiązań. Jasnym jest, że takie

sformułowanie byłoby niecelowe również i w Układzie o nierozprzestrzenianiu. Dlatego proponujemy usunąć pierwsze zdanie paragrafu 1 artykułu X, które zawiera to sformułowanie.

Oto towarzysze są zagadnienia, na które nasza partia i rząd pragną zwrócić Waszą uwagę z prośbą o ich rozważenie. Nasze propozycje wynikają z wyjątkowego znaczenia jakie przypisujemy temu Układowi, z idei że rozbrojenie jądrowe i usunięcie niebezpieczeństwa wojny atomowej mają obecnie fundamentalne znaczenie dla istnienia ludzkości, z pragnienia, by Układ ten jak najpóźniej służył wysiłkom mającym na celu osiągnięcie tych celów.

Uważamy, że wspólnymi wysiłkami państw socjalistycznych i innych miłujących pokój krajów można osiągnąć udoskonalenie projektu Układu o nierozprzestrzenianiu, co zapewniłoby wzrost autorytetu i wpływu krajów socjalistycznych naszych bratnich partii komunistycznych i robotniczych.

Kierując się wyjątkowym znaczeniem nierozprzestrzeniania broni jądrowej dla wspólnej sprawy narodów - uważamy, że Układ powinien być podporządkowany całkowicie potrzebom walki przeciw siłom reakcji i imperializmu, interesom pokoju i bezpieczeństwa, sprawie odprężenia międzynarodowego i współpracy między narodami. Bardzo ważnym jest by Układ o nierozprzestrzenianiu broni atomowej stał się potężną bronią w rękach sił postępowych, narzędziem walki narodów, frontu antyimperialistycznego przeciw reakcji celem pokrzyżowania agresywnych planów imperializmu.

Taki Układ powinien stanowić zwycięstwo narodów w obronie ich prawa do życia, w walce wszystkich, ktp występuje na rzecz wolności i niezależności, na rzecz samodzielnego decydowania o swoim losie, przeciw państwom imperialistycznym. On może sprzyjać mobilizacji opinii publicznej wszystkich krajów do walki przeciw imperializmowi, przeciw rzechnikom polityki wojny atomowej, przeciw imperialistycznemu jądrowemu szantażowi.

W tych warunkach na obecnym etapie rozmów Rumuńska Partia Komunistyczna i Rząd Rumuński Socjalistycznej Republiki uważa, że należy ^{decydowanie} ~~uporczywie~~ zrobić wszystko dla dalszego udoskonalenia postanowień Układu, z tym by on jak najlepiej służył dążeniom narodów do pokoju i bezpieczeństwa. Zdaniem naszym, jesteśmy jeszcze daleko od tego, by ^{wyczerpać} ~~wyczerpać~~ wszystkie możliwości i są jeszcze dziedziny, w których na drodze cierpliwej i wytrwałej dyskusji można ^{osiągnąć} ~~dobroć~~ nowe sukcesy w udoskonalaniu Układu o nierozprzestrzenianiu.

Uważamy, że dalsze wytrwałe wysiłki wszystkich postępowych sił, krajów socjalistycznych razem z innymi miłującymi pokój państwami, ich zdecydowane i uporczywe wystąpienia są w stanie zmusić Stany Zjednoczone Ameryki do przyjęcia propozycji o udoskonaleniu Układu o nierozprzestrzenianiu, poczynić nowe kroki wychodzące na spotkanie słusznym ^{iom} ~~iom~~ żądan ^{iom} ~~iom~~ narodów. W ten sposób nasze kraje, nasze partie wypełnią swój dług w stosunku do swych narodów, w interesie całej ludzkości w sprawie socjalizmu, pokoju i postępu społecznego.